

Tekst 1

'Dünya yetmez' dedi, uzay için özel saat üretti

Demet CENGİZ BİLGİN

Seiko'nun kol saati pazarlama birimindeki yöneticilerden Kaoru Iida'nın aklına bir gün çılgın bir fikir gelir: Neden uzay için saat üretmeyelim? Uzay turistlerini hedef alan ve birkaç yıl süren projede, babası astronot olan Richard Garriott ile anlaşır. Garriott'un, geçen Ekim'deki uzay yürüyüşünde kullandığı Seiko'nun Spring Drive Spacewalk saatleri birkaç yıl sonra sınırlı sayıda üretilecek.

SEIKO'nun Epson şirketinin kol saati pazarlama birimindeki yöneticilerden biri olan Kaoru Iida, bir gün "Seiko için dünya yeterli değil. Evrenin saat markası olabilir mi?" diye çılgınca bir fikre kapılmış. "Çocuklarımız ya da torunlarımız uzay yolculukları yapacaklar, uzay turizmi gelişecek. Space walk (uzay yürüyüşü) yaparken insanlar neden Seiko saat takmasın?" diye düşünen Iida, hemen konuyla ilgili araştırmaya girer. İlk şaşkınlığını NASA'daki astronotların uzay yürüyüşlerinde saat takmadıklarını öğrenince yaşar. Fakat bu şaşkınlık, yeni hedefi daha belirginleştirmiş: Uzay.

Uzayda zaman kavramının nasıl olduğunu merak eden Iida ve ekibi NASA ile iletişime geçmiş. 2005'ten sonra NASA'daki astronotlarla direkt ve dolaylı bir şekilde görüşülerek uzaydaki şartlar ve ihtiyaçlar belirlenmiş. Daha sonra Space Adventure isimli uzay turizmi yapan şirketle konu paylaşılmış. Bilgisayar oyunları tasarımcısı Richard Garriott, uzay yürüyüşü esnasında özel bir saat takmak fikrini benimsemiş.

Richard'ın astronot olan babası Owen ise 1973'te ve 1983'te yaptığı iki uzay yolculuğunda, uzay gemisinde Seiko saat takmış. Biri dijital olan bu saatleri oğluna hediye etmiş. Roket fırlatılırken oluşan yoğun basınç, sarsıntı, nem ve ısı nedeniyle yer yüzünde çalışan saatler zarar görebiliyor ve yer çekiminin olmadığı uzayda saatler çalışmayabiliyor.

Richard Garriott ile tasarlanacak saatin özellikleri üzerine uzun araştırmalar yapıyorlar. Güvenli, zamanı doğru gösteren, hava geçirmeyen, büyük, hafif, kullanımı kolay bir saat ihtiyacı tespit ediliyor. Yüksek ve alçak basınç ve sıcaklık değişikliklerine (eksi 20 ile artı 70) karşı dayanıklı olan Spring Drive saatlerinin uzaya en uygun teknoloji olduğuna karar verilir. Hiroshi Kamiyo en sonunda arzulanan ürünü hayata geçirir. Saatin tasarımını yapan ise Kazunori Hoshino isimli genç bir saat tasarımcısı. Seiko'nun tüm dünyasını sadece 10 gazeteciye açtığı özel etkinlikte Spring Drive Spacewalk saatini hayata geçiren üç ismi de bize tanıtıyorlar. Ekip çalışmasına uygun Japon kültürünün en önemli özelliklerinden biri de kuşkusuz ufaklık da olsa katkısı olan herkesin

onurlandırılması. Bu yüzden 6 gün boyunca teknoloji, ürün geliştiren, tasarım yapan, küçük de olsa katkısı olan hemen herkesi alkışlayıp duruyoruz. Ekim'de yaptığı uzay yürüyüşünde Richard Garriott uzay için tasarlanmış ilk saat olan Seiko'nun Spacewalk ismini verdiği saati kolunda taşıdı ve 24 Ekim'de dünyaya döndü. Nisan 2008'de Basel'deki meşhur saat fuarında tanıtılan Spring Drive Spacewalk'a asla uzaya gidemeyecek insanlar da büyük ilgi gösteriyor. Seiko, üzerinde uzun yıllar harcadığı bu özel saati ticarileştirmeye karar verdi. Birkaç yıla kadar bu saatlerden sadece 100 adet üretilecek.

Seiko'nun diğer ürünleri

SEIKO'nun en özel, pahalı saatlerinin üretildiği, tamamen el işçiliğinin kullanıldığı Micro Artist Studio'da saat işinin en muhteşem adamları olarak anılan 9 kişilik bir ekip bulunuyor. Bu kadar muhteşem adamların stüdyosu ise merdivenlerin altında. Stüdyolarının küçüklüğünden ve konumundan şikayetçi olmayan ekip, lüks segmente hitap eden Credor'un Sonerie (2006) ve Eichi (2008) modellerini üretti. Fiyatları 100 milyon TL'den başlayan bu saatlerden yılda sadece 5 tane üretiliyor. Japon mütevazılığıyla kaç kişinin bulunduğunu söylemedikleri bir bekleme listesi bile var. Saatler, üzerindeki değerli taşlar veya madenlerden dolayı pahalı değil. Kullanılan yüksek teknoloji ve el işçiliği fiyatı belirliyor. Japonların kutsal çanının çok küçültülmüş hali saatin içinde yer alıyor ve isteyen saat başı bu sesi duyabiliyor.

DAHA çok orta gelir grubuna hitap eden Seiko, alt markalar ve özel koleksiyonlar ile yüksek gelir grubunu hedef alıyor. Seiko Watch Corporation'ın üst düzey yöneticilerinden Takashi Wakuyama, 'elit' koleksiyonları 'hero' (kahraman) olarak nitelendiriyor. Dünya pazarlarında Actura, Velatura, Sportura ve Premier diye 4 elit koleksiyon sunan Seiko'nun ana pazarı Japonya'da ise Credor, Grand Seiko, Galante, Brightz, Lukia isimli 5 elit koleksiyonu bulunuyor.

Tekst 2

Çorba

Su ile aromanın mucizesi

VEDAT BAŞARAN/ÖNDER DURMAZ

Mönülerin baş köşesine yerleşen çorba, dünyanın dört bir yanında binlerce çeşidiyle içleri ısıtıyor. Bu nedenledir ki, her damak tadına hitap eden evrensel bir lezzet olarak her ülkenin mutfağında ayrı ve öze l bir yere sahip çorba ...

Çorba, ortaya çıktığı tarihten günümüze kadar, her dönemde sofraların aranılan lezzeti olmuştur. İlk ne zaman ortaya çıktığı kesin olarak bilinmemesine karşın gerek pişirme tekniklerinin gelişmesi, gerek doğadaki beslenme kaynaklarının genişletilmesi açısından insanlığın kaderinin en önemli dönüm noktasıdır. İnsanlığın avlayıcı ve toplayıcı kültüründen tarım kültürüne geçişinin önemli bir sembolü olarak da tanımlanabilir.

İnsanoğlu, ateşe dayanıklı pişirme kaplarını icat edinceye kadar, suyu ısıtıp kaynatmak için birçok girişimde bulundu. Araştırmacılar, bu girişimlerin en ilginç olanını şöyle açıklıyorlar: Taş ve tuğlalarla döşenmiş bir çukurun içine doldurulan suya, sürekli olarak ateşte kızdırılmış taşlar atılarak suyun kaynaması sağlanmış; sebzeler, et ve bakliyatlar bu yöntemle pişirilerek çorbanın çok uzak atası keşfedilmiştir. Özellikle bakliyatlar veya tahıl ürünleri gibi yıl boyunca saklanabilen gıdaların pişirilebilmesi mümkün olmuştur.

ÇORBANIN KEŞFİ

Bu yöntemin kolay olmayacağı kesindir. İnsanoğlu, taşları oymuş ve zamanla toprak pişirme tekniğini bularak ateşe dayanıklı pişirme kaplarını icat etmiş ve mutfakta büyük bir devrim yaratmıştır. Çorba, insanlık tarihi kadar eski değildir, fakat insanlık tarihini 'çorbadan önce' ve 'çorbadan sonra' olarak iki bölümde incelemek çok ilginç olacaktır.

Aslında çorba, yukarıda ima edildiği üzere, insanların hayatta kalabilme çabalarından dolayı keşfedildi. Ancak bu zorunlu keşif, pişirdikleri yiyeceklerin dayanılmaz lezzetlerini tattırdı insana. Çünkü ilk kez yavaş ve uzun sürede pişen yiyeceklerin içinde bulunan mineraller, suda çözülen aromalar ve proteinler, daha önce insanların hiç şahit olmadıkları derecede iştah açan kokular saçtı ortaya. Geçmişte ana yemek olarak tüketilen çorba, mönülerin ilk yemekleri olarak sunuluyor artık. Amaç; iştahı açmak, sindirim sistemini uyararak daha sonra tüketilecek yemeklerin sindirimini kolaylaştırmak.

HEM FAKİR HEM KRAL SOFRASINDA

Çorba, besin değeri yüksek, dolgun, hazmı kolay, lezzetli ve iştah açan bir yemektir. Toplumun tüm kesimlerine hitap eder. Dünyanın her bölgesinde kendisine özgü bir yapıyla ortaya çıkar. Hatta, restoran endüstrisinin kuruluşunun sebebi olmuştur.

Sözcük olarak çorbanın kökeni Farsça 'tuzlu haşlama' manâsını taşıyan 'shorba'dır. Orta Asya, Ortadoğu Avrupa (Transilvanya) ve Kuzey Afrika

bölgelerinde 'shor' tuzlu, 'ba' ise haşlama anlamına gelir. Avrupa kıtasında çorbanın karşılığı olan 'soup' kelimesi, German dilinde 'suppa'dan türemiştir. Hemen hemen tüm Avrupa ülkeleri çorbaya Latince 'suppare' kökünden gelen isimler vermiştir. Özellikle 18.y.y. Avrupası'nda akşamları hafif yemek olarak tüketilmiş çorba. Doğu toplumlarında ise çorba kelimesi 'shorbağ' kelimesinden türetilmiştir. Çorba zaman içinde farklı şekillerde hem fakir sofralarında kendine yer bulmuştur, hem de kral ve sultan sofralarında ...

BERRAKLAŞTIRILMIŞ ÇORBA

20. yüzyılda, özellikle Batı'da; çorbanın içine krema, yaprak altın gibi sıradışı katkıları eklenerek yemek kültüründeki statüsünü yükseltme eğilimi doğmuştur. Osmanlı usulü şerbet yapım tekniğinden etkilenen Fransız aşçılar 'consomme' (berraklaştırılmış çorba) tekniğini geliştirerek yeni, fakat şık sofralara yakışır bir çorba türü ürettiler. Fransızların berrak çorbayı (consomme) geliştirmesi, Fransız mutfak tarihinin en önemli zaferlerinden biri olarak kabul edilir. Aslında, dünyanın her ülkesinde binlerce çeşit çorba üretildi. Bu durum, çorbanın tüm dünya damak tatlarına hitap ettiğini gösteriyor.

Sıcak çeşitlerden soğuk versiyonlara kadar; süt, yoğurt, meyve suyu, et, balık ve tavuk suyu ile yapılan birçok çorba hazırlama tekniği bulunur mutfağımızda. Her türlü sebzededen, çeşitli bakliyattan ve deniz mahsulünden çorba yapılır ülkenin dört bir yanında. Sadece çorbaların üzerine yakılan, adına kimi yörelerde 'çorba yüzlüğü' adı verilen çorba üstü sosları bile, çorba kültürünün Türkiye'de ne denli önemli olduğunun bir göstergesi.

Tekst 3

Gezmeye, görmeye değer Karadeniz

Ruhunuzu yeşile doyuran, çılgın Karadeniz ... Bir anda başlayan yağmurla sizi ıslattığı gibi, dağların ardından göz kırpan güneşle içinizi ısıtan, gönlünüzü alan Karadeniz. Gezmeye, görmeye, yaşamaya değer ...

Huzur ve coşkunun bir araya geldiği sayılı yerlerden biridir Karadeniz ... Karadeniz'e geldiğinizde bir yanınız yeşille bütünleşip, miskince 10 isterken, diğer yanınız bölge insanının coşkusuna eşlik etmek arasında gider gelir. Dizi filmlerden çıkıp gelmiş gibi gözükken yöre insanı sizi sıcaklığı ve samimiyetiyle kucaklarken, uzaklardan gelen 11 sesi kanınızı kaynatmaya başlar. İşte, kanınız kaynamaya başlayıp, kemençenin kıvrak ritmine ayak uydurduğunuz zaman Karadeniz ruhunu yaşamaya başlamışsınız demektir ...

Karadeniz'in güzelliklerini en iyi şekilde 12 şehirlerden biri de Doğu Karadeniz'in incisi konumundaki Rize'dir. Kalesi, yaylaları ve termalleriyle ziyaretçilerini kendine hayran bırakan şehrin insanları uzun yaşamın sırrını çözmüş gibi gelebilir sizlere ki, bu da yanlış bir saptama olmaz. Şehrin şirin ilçesi İkizdere'ye gidildiğinde dikkat çeken 13 nüfus sizlere uzun ömrün sırrını verebilir. Ama bunun için tek bir şart vardır, o da İkizdere'yi terk etmemek, ilçenin yaylalarındaki o tertemiz havayı ciğerlerinize çekmektir.

Rize'nin şirin ilçesi İkizdere'ye giden yolu tırmanırken doğa bütün ihtişamıyla ayaklarınızın altına serilecektir. Özellikle büyük 14 yaşayan insanların ağızları açık kalabilir. Yeşilin her tonunu içinde barındıran dağlar göz alabildiğine uzanırken önünüzde, yolun kenarından akan dere sizin kendinizi harikalar diyarında hissetmenizi sağlayacaktır ...

Son zamanlarda Ekşioğlu ailesinin 15 Ovit Yaylası Şenlikleri'yle adını daha sık duymaya başladığımız İkizdere'de bulunan Ovit, Anzer, Mahura, Kabahor, Calvados, Legiş, Koylav yaylaları ziyaretçilerin ilgisini çekiyor. Bu yıl 14.'sü düzenlenen şenliklere ev sahipliği yapan Ovit Yaylası 2 bin 600 rakımıyla en yüksek yaylalar arasında bulunmakta. Karadeniz'in birçok yaylasını ayırık otu gibi saran betonlaşmaya Ovit'te izin verilmemesi oldukça sevindirici ...

Bu arada yol boyunca 'hidroelektrik santrallere (HES) hayır' yazıları da dikkatinizden kaçmayacaktır. Bölge halkı, 'HES'lere karşı tutumunu dağa taşarak belli etmeye çalışıyor. Yetkililerin bu tepkiyi ne kadar önemsedikleri ise şüpheli.

1991 yılında kurulan Ekşioğlu Vakfı'nın aile bireylerini bir araya toplamak amacıyla başlattığı Ovit Yaylası Şenlikleri zamanla daha da geniş kitlelere hitap ederek, yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgisini kazanmaya başladı. Bu sene zorlu hava şartlarına rağmen

büyük coşkuyla geçen şenlikte dünya çapında 16 da sahne aldı. Şenliklerin ilk günü kemeçeye merakı ile tanınan 'Albannach' adlı İskoç grup sahne alırken, ikinci gün tüm dünya listelerinde 1 numaraya çıkmış 'Till There Was You' isimli şarkısıyla ve son sıralarda David Vendetta ile 'Bleeding Heart' parçasındaki vokali ile uzun süre zirvede kalan Rachael Starr izleyicileri coşturdu. Sanatçıya, İngiltere'nin en büyük gösteri gruplarından biri olan Divine Company eşlik etti.

Uluslararası sanatçıların yanı sıra şenlik kapsamında Seda Sayan, İsmail YK gibi yerli sanatçılar da sahne aldı.

Adını İskoçya'da bir bölgeden alan grup, yaptıkları müziğin, orduların savaşa giderken cesaret kazanmalarını sağlamak amacıyla yapılan bir tür olduğunu belirtti. Müzik tarzlarının kullandıkları kemeç ve tulum haricinde Karadeniz müziğinden daha uzak olduğunu belirten grup üyeleri, kendi ritimlerinin Karadeniz müziği kadar hızlı olmadığını belirttiler.

Ovit'in soğuk ve sisli havasında üzerlerinde 17 kiltleri ile sahne alan İskoç grup, sahneye adım attıkları andan itibaren izleyiciyle ortak bir frekans buldular. Bölge halkının çok da uzak olmadığı tulum ve kemeç gibi müzik aletlerini kullanan grup, alışılmış Karadeniz temposundan daha yavaş ritimdeki müzikleriyle beğeni topladılar.

Karadeniz'in bir açıp bir kapayan, başına buyruk havasıyla kendi ülkelerine çok benzediğini ifade eden grup üyeleri, incecik sahne kıyafetleriyle 18 kalabilmelerinin izleyicilerden aldıkları elektrik sayesinde olduğunu söyleyerek, verdikleri konserden büyük bir keyif aldıklarını açıklamaları arasına eklediler.

Uzun yıllar Amerika'da yaşamış olan grup üyeleri Türkiye'de başka etkinliklerde de yer almak istediklerini belirterek, Türk dinleyicilerine kendilerini takip etmeleri çağrısında bulundular.

12 Ağustos 2009
Damla Yılmazkaya

Tekst 4

Galatasaray Lisesi

Çok eskiden Galata Sarayı Humayun Mektebi adıyla bilinen bu kurum Enderun'a Saray Mektebi olarak üst düzeyde eğitimi görevli yetiştirirdi. O yıllarda enderun, Osmanlı sarayında padişahın günlük yaşamını geçirdiği, sarayın eğitim birimlerinin, kütüphanenin, hazine odasının yer aldığı büyük bahçe içine kurulu bir kompleksti.

Burada saraydaki görevlilerin danışabileceği bilgi sahibi kişiler hizmet vermekteydi. Bu kişilerin eğitimi ise 1481 yılından 1715 yılına kadar işlevini sürdüren Galata Sarayı Ocağı'nda veriliyordu.

Evliya Çelebi'nin aktardığı üzere; Sultan II. Beyazıd (1481 - 1512) bir kış günü Galata sırtlarında avlanırken son derece bakımlı büyük bir bahçe içinde köhnemiş küçük bir kulübe görür. Kulübenin sahibi Gül Baba ile tanışan padişah, onu bahçeye gösterdiği

özenden dolayı ödüllendirmek ister ve Gül Baba'nın isteği üzerine bu bahçeye bir mektep ve bir darülfıifa (hastane) inşa ettirir.

Hikaye her ne kadar bize okulun bir dilek üzerine kurulduğunu söylese de biz biliyoruz ki; İstanbul'u alan Sultan Fatih, antik kültürün izlerini taşıyan bu şehirde kuracağı devletin payidar olabilmesi, mesela bir Bizans İmparatorluğu gibi bin yıl yaşayabilmesini arzuluyordu. Bu bağlamda önceki kültürleri araştırarak ve klasik eserleri okuyarak ufkunu genişletmekteydi. Peki Osmanlı'nın yükselmeye başladığı o yıllarda devleti yönetecek insanlar nasıl yetiştirilecekti? Saray Mektebi vardı ancak bu okula gelecek öğrencilerin ilk ve orta öğrenimleri nerede verilecekti? İşte bu düşüncelerin ışığında, II. Beyazıd, babası Fatih'in idealindeki okulu Galata Sarayı Ocağı adıyla kurarak Osmanlı Saray eğitiminin önemli bir parçasını oluşturmuş oluyordu.

1675 yılına gelindiğinde ise, ocaktaki öğrencilerden (içoğlanlardan) yeteneklileri saraya alınırken diğerleri süvari bölüklerine dağıtılır ve kurum daha sonra on yıllığına tasfiye edilir. 1715 yılında yeniden açılan ocak, tekrar acemioğlanların eğitimini üstlenir.

1820 yılına dek Galata Sarayı Medresesi bu yıldan sonra Tıbbiye ve Askeri Kışla olarak kullanılır.

Kurum daha sonra Osmanlı'da Batılılaşma döneminin ve Tanzimat uygulamalarının bir sembolü olur. Çünkü bu kez de Osmanlı'da hukuksal, siyasal ve sosyal alanda gerçekleştirilecek yenilikleri yaşama geçirecek aydın kadroların yetiştirilmesi için, geleneksel eğitimin dışında batılı programları da bünyesinde barındıran bir eğitim kurumuna ihtiyaç vardır. Bu amaç doğrultusunda 1 Eylül 1868'de Sultan Abdülaziz'in katıldığı bir törenle Mekteb-i Sultani adıyla kurum yeniden faaliyete geçer. Dönemin Paris Büyükelçisi Cemil Paşa ile Hariciye Nazırı Fuad Paşa'nın çabalarıyla kurum Fransa'daki lise eğitimine denk ve aynı kalitede öğrenci yetiştirir. Ve bu öğrencilerin arasında katolik, ortodoks ve musevi öğrenciler de vardır. 1908 yılında müdür Tefik Fikret Bey'in yaptığı yeniliklerle; ilk, orta ve lise için 3'er yıllık program hazırlanarak eğitim süresi 9 yıla çıkar. Ayrıca Farsça, Arapça, İtalyanca, Latince, Rumca, Ermenice ve Almanca dersleri isteğe bağlı olarak seçmeli ders statüsüne getirilirken, piyano ve keman dersleri de programa dahil edilir.

1924 yılında kurum, Galatasaray Lisesi adıyla ve Cumhuriyet devrimlerine uygun olarak eğitime başlar. Bütün dersler Fransızca verilir ama teneffüslerde önceleri Fransızca konuşulurken bu zorunluluk kalkar. Ayrıca genel kültür dersleri Türkçe vermeye başlar.

1967 yılında kız öğrenciler okula kabul edilir.

Bir yıl sonra Mektebi Sultani'nin 100. Kuruluş Yılı kutlamaları nedeniyle dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Charles De Gaulle liseyi ziyaret eder.

1992 yılında Fransa Cumhurbaşkanı François Mitterand ile 8. Cumhurbaşkanı Turgut Özal arasında imzalanan protokolle ilkokul ve üniversite eğitimini de kapsayan Galatasaray Eğitim Öğretim Kurumu hayata geçirilir.

Galatasaray Eğitim ve Öğretim Kurumu 1994 yılında kanunla Galatasaray Üniversitesi'ne dönüşmüştür. Kurum üniversite statüsünü almasına rağmen, entegre eğitim-öğretim kurumu olma özelliğini korumuş ve Galatasaray Lisesi ile ona bağlı ilkokul ve Rektörlüğe bağlı öğretim birimleri olarak tanımlanmıştır.

Tekst 5

Anadolu evleri

Yazı: NESLİHAN PEKDEMİR Foto: ALİ İHSAN GÖKÇEN

Anadolu, tarih boyunca topraklarında yaşamış tüm kültürlerin izlerini doğa koşullarıyla birleştiren sivil mimari örneklerinde zengin bir çeşitlilik sunuyor.

Tarihin ilk yıllarında avcılıkla geçimini sağlayan insanoğlu kendine korunmak ve sığınmak için mağaraları, dağ kovuklarını seçmişti. Doğanın sunduğu nimetlerin bu kadarla sınırlı olmadığını fark ettiğinde toprağı işlemeye başladı. Tarım ile beraber yerleşik bir hayat sürmek istedi; geçici çözümler yerine kalıcılık ve süreklilik arayışına girdi. Aradığı ne bir saray, ne bir köprü ne de bir kaleydi; sıcak, korunaklı, iklime ve coğrafi koşullara elverişli küçük bir evdi. Böylece mimarinin ilk adımları konutlarla atılmaya başladı.

Anadolu toprakları ta Neolitik dönemden itibaren gelişen ve değişen bir ev mimarisine tanık oldu böylece. Çatalhöyük örneğinde olduğu gibi, birbirine bitişik, dikdörtgen planlı küçük evler neredeyse bir kent oluşturacak kadar çok sayıdaydı. Kapısız ve damlardan girişin sağlandığı bu kerpiç evlerden günümüze değin çok yıllar geçecek, ama amaç hep aynı kalacaktı: Doğayla iç içe hatta onun sözünü dinleyen, yalın ama ihtiyaçlara cevap verebilecek nitelikte evler ...

ÖNCE ODALAR, SONRA ÜST KATLAR ...

O günlerde, belki tamamen içgüdüsel yapılan her mimari hareket yüzyıllar geçse de izlerini bugüne taşıyacaktı. Bu ilk evlere önce odalar, sonra bir kat daha eklendi. Hayvancılığın önem kazanmasıyla avlular, hatta sundurmalı girişler ortaya çıktı. Bazen de kayalara oyuldu evler ya da ahşap sütunların üzeri hasırla örtüldü. Helenistik dönemde lüks konutlar, Roma döneminde harcin kullanılmaya başlanmasıyla, fakirler için çok katlı evler yapıldı. Bizans döneminde Anadolu'da daha basit örnekler görüldü. Kapadokya'daki mağara evler, Orta Anadolu'daki tek odalı evler bu döneme tarihlendi.

Bu toprakların son sahipleri ise Asya'dan getirdikleri çadır geleneğini konutlarına taşıdılar ve söylenişi lehçelere göre değişse de 'çadır veya aile' anlamına gelen en özel mekânlarına 'ev' adını verdiler.

Uzun yıllar göçebe bir yaşam tarzını benimsemiş Türklerin 'yurt' adı verdikleri çadırın düzenlenişi Anadolu'da konut mimarisinin de temelini oluşturdu. Ocağın yeri ve önemi yüzyıllar sonra yapılan evlerde de değerini korudu. Zaman içinde eklenen yeni öğeler geçmişin izleriyle birleşerek her coğrafyada farklılık gösteren zengin çeşitlilikteki, bugün 'Türk evi' dediğimiz kavramı ortaya çıkardı.

HAYATIN GEÇTİĞİ YER: SOFA

Evlerde geçirgenliği sağlayan ve tüm odaların açıldığı yer anlamına gelen 'sofa', Türk evinin ve mimari gelişimini bu olguya borçlu kasırların ve sarayların da belirleyici özelliğiydi. Sofasız, iç, dış ve orta sofalı plan tipleri Anadolu'nun her bölgesinde çeşitlilik gösterdi. Farklılığın temeli, coğrafyada, iklimde, kültürde, ekonomide ve ulaşımda yatıyordu. Dik yamaçlara ve yağışlı bir iklime sahip Doğu Karadeniz'de kendine özgü bir konut mimarisi görülürken, Karadeniz'in batısında daha yumuşak olan koşullar Marmara evlerinin niteliklerinin uygulanmasına izin veriyordu.

Daha çok kentlerde ve Anadolu'nun kuzey kesiminde sıklıkla uygulanan iç sofalı plan tipinde sofanın iki yanı sıralı odalarla çevriliydi. Özellikle İstanbul evlerinde görülen orta sofalı plan örneği diğer bölgeleri de etkileyerek sıklıkla uygulandı.

CUMBALI, BAHÇELİ TÜRK EVLERİ

15. ve 16. yüzyılda yapılmış tipik örneklerin kullanılan malzemelerin yıpranması sonucu günümüze yetişememiş olması Anadolu'daki konut mimarisi tarihine baktığımızda büyük bir boşluk görmemize sebep olur. Bugün görebildiğimiz pek çok ev ise en erken 18. yüzyıla tarihlenebilir ki, sayıları oldukça azdır.

Doğa ve çevre koşullarına uyumlu Anadolu evlerinde işlevsellik, esneklik ve mahremiyet ortak özellik olarak belirginleşiyor. Ailenin ekonomik durumuna göre sayısı değişen odalar, evin en önemli mimari elemanıyken, sokağa taşan çıkmalar (cumba), duvara gömme yüklükler ve nişler, pencereler boyunca yerleştirilmiş sedirler evlerin vazgeçilmez diğer elemanları arasında sayılabilir. İçinde çok fazla mobilya barındırmayan, sade; odaları günün farklı saatlerinde farklı amaçlar için kullanılmaya elverişli dizayn edilmiş Türk evi, bu özelliğiyle Japon evi ile yakınlık gösteriyor.

Hemen her ev bir bahçeye sahip. Bahçe veya avlu, zaman geçirilen, doğayla ilişkiye geçit sağlayan diğer önemli eleman olarak örneklerin tümünde karşımıza çıkıyor. En yaygın malzeme olan ahşap (tahta) özellikle Karadeniz bölgesi evlerinin en karakteristik niteliğini yansıtıyor. Orta Anadolu'da toprak, su ve saman karışımından yapılan kerpiç, Ege, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde taş, yapı malzemesi olarak kullanılıyor. Birkaç malzemenin bir arada kullanıldığı örnekler de bu çeşitliliğe zenginlik katıyor.

ŞEHRE GÖRE DEĞİŞEN DETAYLAR

Bir meydana veya merkezi bir camiye bağlanan dar sokaklar arasındaki yerleşim, temelde aynı özelliklere sahip olsa da, detaylarda şehirden şehre farklılık gösteriyor.

Küçük pencereleri ve kafesleri ile Bursa evlerinde üst kattaki çıkmalar sokakla bütünleşiyor. Yüksek duvarların arkasındaki avlusu, geniş saçaklı evleri ile Kula, geleneksel Türk evi özelliklerini taşıyan önemli yerleşim merkezlerinden biri olarak dikkat çekiyor. Bir vadi içi yerleşmesi olan Safranbolu'da evler birbirinin

önünü kapatmıyor. Beyaz badanalı duvarları, begonvilleri ile Bodrum evleri Akdeniz mimarisi etkilerini günümüze taşıyor. Trabzon gibi bir Karadeniz kentinde mutfak ya da 'aşhane' evin en önemli mekânı haline geliyor. Tüm odalara geçişler ve üretim bu bölümde yapılıyor. Bazen ev hayatında mutlu olma fikri, iklimin ve coğrafyanın gerekliliklerinin önüne geçebiliyor. Karadenizliler soğuk olsa da evlerini manzara gören kuzey tarafa dönük yapabiliyor.

Amasya'da 'sahn-i şirin'ler (üç tarafı pencereci cumba) bitişik nizam yapılmış evlerin arasında dikkati çekiyor. Diyarbakır'da sarayı andıran evlerin yanında, dıştan oldukça sade ve sıradan görünürken içeride ahşap süslemeciliğinin en güzel örneklerini barındıran evler yer alıyor. Ege'nin bazı bölgelerinde ada mimarisinin, Doğu Anadolu'da İran ve Horasan etkileri izlenebiliyor. Kale gibi duvarları, dantel gibi işlenmiş kemerleri ile Mardin evleri, çamurla sıvanmış Harran evleri, kayaların içine yapılmış Kapadokya evleri ya da geleneksel aile tipine uygun kocaman Erzurum evleri ... Hepsi bu coğrafyada ortaya çıkmış birbirinden oldukça farklı görünüşte, ama içeride aynı huzuru ve mutluluğu arayan insanoğlunun ortaya koyduğu en değerli eserlerin örneklerini oluşturluyorlar zamana ve modern yaşama direnerek ...

Tekst 6

Fayton

YEŞİM GÖKÇE

Güneş Tanrısı Helios'un oğlu Phaeton bir gün babasını ziyaret etmek üzere güneşin doğduğu dağa, babasının sarayına doğru yola çıkar. Phaeton dünyanın en yüksek dağında kurulu bu saraya tırmanmak için binlerce basamak çıkar ve sonunda babasının sarayına varır.

Babası ona neden geldiğini sorunca Phaeton; “Ölümlülere (insanlara) senin oğlun olduğumu kanıtlamama izin ver” diye cevap verir. Babası ise “Bana ne istediğini söyle” der. Phaeton babasından azgın atların çektiği güneşin arabasını ister. Baba önce bu isteği hoş karşılamaz, çünkü bir ölümlüye bu arabayı vermek demek ölümü davet etmek

demektir. “Sen ölümlü bir kişisin. Benim arabamı tanrılar bile kullanamaz. Yolunu düşün bir kere. Denizden tepelere çıkan güneş öyle dik, öyle yalçındır ki, düşersin. Atlar desen azgın mı azgın. İniş yolu da diktir. Yukarıda, göklerde neler var, diye merak ediyorsan eğer; ben sana söyleyeyim: Korkunç yaratıklar, boğa, aslan, akrep, yengeç var. Hepsi seni öldürmeye kalkar. Gel vazgeç bu dilekten, başka bir şey iste, hemen yapayım” der.

Phaeton ısrar eder ve babası bunun üzerine güneşin atlı arabasını getirtir. Arabaya atlayan Phaeton'a babası “Tut kırbacı ve sımsıkı al eline dizginleri. Benim daha önceden geçtiğim yerlerdeki tekerlek izlerini göreceksin ve onlar sana rehberlik edecek. Aşırı hızlı gidersen cenneti, çok yavaş gidersen dünyayı yakarsın. Ya şimdi dizginleri al ya da fikrini değiştirerek arabayı bana geri ver” der. Phaeton ise atlara hareket etmelerini emreder. Phaeton'un sürdüğü araba şimşek gibi fırlar kapıdan. Atlar yokuşu öyle hızla çıkarlar ki, seyredenlerin bile ödleri kopar. Phaeton da korku içindedir. Heyecandan dizginleri bırakır. Atlar, bunun üzerine yeryüzüne inmeye başlar. Arabanın güneşten getirdiği sıcaklık yüzünden Helikon, Parnassos ve Olympos tepeleri tutuşur. Vadileri ateşler sarar. İrmaklar buhar olur. Bunun üzerine Zeus eline hemen yıldırımını alıp Phaeton'a doğru fırlatır. Yıldırım Phaeton'a çarpar ve delikanlı arabadan düşüp Eridanos Irmağı'nın sularına gömülür. Phaeton ölmüştür.

ATLAR, 'TÜRKLERİN KANADI'

Özgün adıyla Phaeton, yani faytonun mitolojik hikâyesi işte böyle ... Bugün pek çok dilde at arabası anlamına gelen faytonun; ilk olarak MÖ 2000-800 yılları arasında, Bronz devrinde üretilmeye başlandığı sanılıyor. Bu da atların bu tarihten önce ehlileştirilmiş olduklarını gösteriyor.

Orta Asya Türk kültüründe önemli bir yer tutan atlar, hemen hemen tüm Orta Asya devletlerinde arabaya koşulurdu. Ancak at arabası ustalarına daha çok

Türk kaynaklı eserlerde rastladığımızdan, Türk boylarından bölgeye yayılmış olduğunu söyleyebiliriz. 1073 yılında yazdığı “Divan-ı Lugat’it Türk” eserinde Kaşgarlı Mahmud atlardan ‘Türklerin kanadı’ olarak söz eder. Atların sadece yük taşıma amaçlı arabalara değil, aynı zamanda yolcu taşıma amaçlı arabalara da koşulduğunu yazar.

OSMANLI DÖNEMİNDE FAYTON

Osmanlı İmparatorluğu döneminde de taşıma amaçlı kullanılan arabalara büyük baş hayvanlar koşulmaktaydı. Atların bugün bildiğimiz anlamı ile faytonlara koşulmasına ise Lale Devri’nde (1718-1730) rastlanılır. Bu dönemden itibaren Fransa’dan getirtilen, süslü, iki veya dört kişilik

oturma yerli, bir sürücü tarafından idare edilen faytonlar, hem taşıma ve ulaşım, hem de gezinti amacıyla kullanılmaya başlanır. II. Mahmud’un faytonsuz hiçbir yere gitmediği, Sultan Abdülmecid döneminde faytonun resmi saray arabası haline getirildiği ve Sultan Abdülaziz döneminde ise diğer devlet görevlilerinin de hizmetine sunulduğu biliniyor. Yine bu dönemden itibaren faytonlar şehrin ileri gelen ailelerinin hizmetine kiraya verilmeye de başlanır.

Osmanlı İmparatorluğu’nda iki yanı açık, üstü arkadan körüklü iki kişilik at arabalarına ‘fayton’; dört kişilik, karşılıklı iki kanepeli, ön ile arkadan iki körüklü, üstü kapatılabilen at arabalarına ‘landon’ ve tamamen ahşaptan yapılmış, kapalı, yan pencereleri camlı, kutu biçiminde dik, iki kişilik at arabalarına ‘kupa’ adı verilirdi. Bunlar haricinde Avrupa’dan getirtilen karoserli, tek bir atın çektiği, iki kişinin yan yana oturarak seyahat edebildiği ‘kabriyole’ isimli at arabaları da sıklıkla kullanılırdı. Dört atla koşulan, yarı körüklü arabalara ise ‘saltanat arabası’ denirdi ve bu arabalar sadece padişahlar, sadrazamlar ve sarayın ileri gelenleri tarafından kullanılırdı.

ADALARDA FAYTON KEYFİ

Günümüzde faytonların nostaljik bir gezinti arabası amacıyla kullanılmadığı tek yer ise, İstanbul’un adalarıdır. İstanbul adalarında itfaiye araçları ve ambulanslar haricinde motorlu araç yasağı bulunmasından dolayı tek ulaşım aracı bu keyifli faytonlardır. Bugün en çoğu Büyükada’da olmak üzere, adalarda neredeyse beş yüzden fazla fayton bulunuyor.

Bu işlevsel amaçların dışında Kütahya, Denizli, Antalya ve İzmir başta olmak üzere pek çok şehirde faytonlar gezi için veya turistik amaçlarla kullanılmaya devam ediyor. Birbirinden estetik bu faytonlar, değişik desenlerle süslenip fenerle ışıklandırılarak renkli bir gezi arabasına dönüştürülüyor.

Günümüzde Anadolu’da sadece birkaç atölyede üretilen faytonlar ülke içine hizmet etmekten çok, yurtdışına ihraç ediliyor. Bunlar arasında İngiltere ve Fransa sarayları için üretilen çok özel tasarımı faytonlar da bulunuyor.

Tekst 7

Gülmek biraz da düşünmek

Esra Açıkgöz

Müjdat Gezen yakında sanattaki 50. yılını kutlayacak. Politik tiyatroyla geçen bir 50 yıl bu.

- **Yakında 50. yılınızı kutlayacaksınız ...**

- Evet, Şubat'ta sahneye ilk çıkışımın, anneme ilk parayı götürüşümün üstünden 50 yıl geçmiş olacak. Jübile yapacağım ama halka açık, ücretsiz olacak.

- **Bunca yıldır sizi sahnede tutan neydi?**

- Seviyorum. Bir de başka bir şeye kabiliyetim yok. Bir oto galeri açsam ertesi gün batırırım. Bir hocama niye oyuncu olduğumu sormuştum, "Dostum" dedi, "Mimar olmak istedim, olamadım; pilot olup uçmak istedim, olamadım, ama aktör olunca hepsini oldum".

- **Sahneye adım attığınızda 'yoruldum artık' dediğiniz bir an olmadı mı?**

- Olmadı, inşallah olmaz da. Bir oyunu bin kere oynadığımı hatırlıyorum. Biri, aynı oyunu onlarca kez oynamak sıkıcı değil mi, diye sormuştu. Oyun değişmese de her gece seyirci değişir. Bize güç kazandıran da seyircidir.

- **Geri dönüp bakınca ne görüyorsunuz?**

- Geride sadece geçmiş var, ümit her zaman gelecektedir.

- **Müjdat Gezen dendiğinde akla, politik mizah geliyor ...**

- Kabare özellikle komedidir zaten, ille de güldürsün ister, hiciv, taşlama gibi ince düşünceler de vardır içinde. Önümüzdeki sezon da perdeyi bir kabareyle açacağız; Adalet Pantolonun Kemeridir. Suçsuz olduğu halde cinayetten yargılanan yaşlı bir emekliyi anlatıyoruz. Sonunda asıl katil bulunuyor, ancak adam beraatından bir gün önce intihar ediyor ... Bu, Türkiye'deki adalet sisteminin bir eleştirisi.

- **Neden mizahı seçtiniz?**

- Seçme lüksüm yoktu. 10 yaşında sahneye itildim. Şehir tiyatrolarına girdiğimde 16, 17 yaşlarındaydım, beni hep komedi ağırlıklı şeylerde oynattılar.

- **Seçme şansınız olsaydı?**

- Yine komediyi seçerdim. Kelimelerle oynamayı, zekâya seslenmeyi, insanları biraz olsun rahatsız etmeyi seviyorum. Hem insanların duyguları yerine akıllarına seslenirken daha çok şifa buldum.

- **Bu sezon oynadığınız 'Tayyibin Sinirli Lambası' da mizahı iktidara karşı iyi bir eleştiri aracı olarak kullandığınız oyunlardandı. Türkiye tarihinin en kabadayı ve sinirli başbakanına karşı bir oyun yapmak başınızı ağrıtmadı mı?**

- Biz sinirli diyoruz, ama demokrat bir adam Başbakanımız! Benim gibi düşünüyorsanız, sizinle aynı fikirdeyim, diyor. İsviçre başkonsolosumuz bir bakanımızı İsviçre Deniz Bakanı'yla tanıştırdı, bizim bakan "Allah Allah İsviçre'de deniz yok, bakanı var" demiş, İsviçreli bakan da "Sizde de adalet bakanı var" diye yanıtlamış. O hesap ...

- **Kendinizle de dalga geçebilen birisiniz, mizah sizin kendinizle de uğraşma yolunuz anlaşılan ...**

- İnsan kendisiyle dalga geçmezse yaptığı işin pek kıymeti harbiyesi olmaz. Öğrencilerim aralarında taklidimi yaparlarmış, ben de çağırıp yaptırıyorum.

- **Siz kendinizle ilgili en çok neye güler, neyinle dalga geçersiniz?**

- Günde, üç bulmaca çözmeden sokağa çıkmam. Bazen takılırım, arka sayfada çözümü vardır, ama bakmayı onuruma yediremem, sözlüğe bakarım. Bulamazsam Ateşböceği Ercan'ı ararım. "Ne salak adamsın, iki sayfa arkaya baksana" der, ama dayanamaz yanıtı da söyler.

- **Sizinle ilgili çok gülünen şeylerden biri de simetri takıntınız.**

- Evet, deliyi oynadığım bir oyunda, salonda dört tablo vardı. Cenk Koray, tabloları bozmuş, dördü de eğik. Dört saat sahnede kalacağım. Bir dakika deyip, merdivenlerden indim, tabloları düzeltiltim, sahneye dönüp, başla dedim.

- **Vefa sizin için çok önemli. Bahsetmeyi sevmeseniz de, sanatçılar için kurduğunuz bir de huzur evi var.**

- Huzur evi demiyoruz ona, sanatçı evi diyoruz. Orada ihtiyarlarımız var. Şu anda 4-5 kişi kalıyor, dokuz doktorları var.

- **Gelelim okulunuza, pek çok sanatçı yetişti ...**

- Bu sene Afife Jale ödülü alanların üçü bizden mezun. Lions'un ödül verdiği 20 gençten 18'i bizim okuldan.

- **Okulun adınızın önüne geçtiğini düşünüyor musunuz?**

- İyi olur, çünkü ancak o zaman kurumsallaşır. Hiçbir zaman Müjdat Gezen Sanat Merkezi demem, MSM derim. Şimdi Ankara MSM'yi açtık, 360 öğrencimiz var. İki okulumuzun öğretmen, öğrenci toplamı bin.

- **Öğrencilerden ne öğreniyorsunuz, onlardan size ne kalıyor?**

- Gençlik ... Dün bir mezunumuza kız istemeye gittim. "Hocam, babam öldü biliyorsunuz, siz gelir misiniz?" dedi. Burada öğrenci-öğretmen ilişkisi yok, sevgi temelleri üzerine kurulu.

- **Zaten okulu kurayla öğrencilerinize bıraktınız değil mi?**

- Evet, geçen ay üç milyon borcum bitti, teknemi satıp ödedim. Dizilerde, reklamlarda oynayıp, sunuculuk, jüri yapılıp kazandığım paralarla burayı döndürüyordum, ama artık kendini döndürmeye başladı.

Tekst 8

Aşk

Aşk veya **Sevda**¹⁾, tutku ve bağlılık düzeyinde sevme olayı²⁾. Olağan sevmeden kişinin duygularını yönetememesi durumu ile ayırt edilebilir.

Sevginin fizyolojik belirtileri

Sevginin bir başka belirtisi ise meydana getirdiği fizyolojik değişimlerdir. Aslında bu fizyolojik değişimler sevginin varlığı konusunda en temel göstergelerdir. Bunların farkedilmesi sevginin fark edilmesinden, tanılanmasından başka bir anlama gelmez. Nitekim İbni Sina'nın bu fizyolojik hareketleri saptayarak Horasan yöresindeki bir gencin kara sevdasını tanıladığı bilinmektedir. Ünlü hekim bu tanılamadan sonra hastanın iyileşmesi için sevdiği kızla evlenmesi gerektiğini öğütlemiştir.

Bilimsel tanım

Aşkın ve sevginin hormonlarla da ilgili olduğu kanıtlanmıştır. Örneğin, annenin çocuğuna duyduğu karşılıksız, sonsuz sevginin kaynağı doğum sonrası salgılanan hormonlardır. Bu hormonlar yalnız kadınlarda (ve memeli hayvanların dişilerinde) bulunur ve yalnız doğum sonrası salgılanmaya başlar. Ancak aşk olarak tanımlanan ve karşı cinse duyulan tutkulu

sevgide farklı hormonlar görev yapar. 'Aşk hormonu' olarak tanımlanabilen tek bir hormon henüz bulunamasa da, yapılan çalışmalarda bir deneye aşık olduğu kişi gösterilince kanında mutluluk hormonu, cinsel istek hormonu, stres hormonu ve adrenalinin arttığı tesbit edilmiştir. Aşk olgusunda birden çok hormonun rol oynadığı ve bu hormonların görsel, işitsel veya psikolojik etkilerle salgılandığı öne sürülmüştür.

Bazı deneysel çalışmalarda PET (Position Emission Tomography) ve MRI (Magnetic Resistant Imaging) yardımıyla beyindeki aktif bölgeler gösterilerek aşkın beyindeki merkezi gösterilmeye çalışılmıştır. Bazı veriler olmasına karşılık hala tam olarak bir fikir bütünlüğüne varılamamıştır.

Türleri

Aşk, tüm dillerde ortak olmak üzere bir erkeğin bir kadını, bir kadının bir erkeği tutkuyla sevmesine gönderme yapmaktadır. Ancak, gene başka dillerde olduğu gibi, Türkçe'de de aşk sözcüğü; bilimi, tanrıyı, şiiri vb. tutkuyla sevmeye de gönderme yapabilmektedir. Bu bağlamda bilim aşkı, tanrı aşkı, şiir aşkı denebilmektedir. Sözcüğün bu tür kullanımları onun zaman içinde anlam genişlemesine uğramış olduğu konusunda bir belirti olarak değerlendirilebilir.

Bu sözcük ileride belki de taşımakta zorluk çekeceği ölçüde çok anlamla yüklü olacaktır. Belki de şimdiden böylesine anlam yüklü bir duruma gelmiştir.

Kavramın uzlaşılabilir bir tanımının bir türlü yapılamaması, belki böyle bir duruma ulaşmış olduğu konusunda bir kanıttır.

Yukarıda değinilen cinslerüstü örnekleri de olabilmekle birlikte aşk denildiğinde daha çok Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Romeo ile Juliet gibi kişilerin birbirlerine kavuşma çabaları anlatılmak istenmektedir. Bu yaklaşımın nedeni belki de halk deyişleri arasında “Kavuşamayınca aşk olur” gibi ünlü bir sözün bulunmasıdır. Ne var ki, bu yaklaşım çok hoş görünmekle birlikte doğruya yaklaşmamaktadır. Aslında kavuşamayınca aşk olmamaktadır, çünkü birbirlerini seven kişilerin geçmişlerinde bakışmayla sınırlı kalsa da en az bir kez kavuşma vardır. Bu da demektir ki, aşkın başlama anı aslında bir çeşit kavuşma anıdır. Bu kavuşmanın şu ya da bu nedenle bir ayrılığa dönüşmesi ise aşkı acılı bir duruma getirir ve onun toplumsal bir ilgi konusu olmasını sağlar. Dolayısıyla bir topluluğun bir aşkı fark edebilmesi için onun bu acılı aşamaya varması gerekir. Ancak bir noktayı belirtmek gerekir ki, topluluğun bir aşkı fark etmesini sağlayan acılı ayrılık sona erip de bakışmanın ötesindeki kavuşma yaşantısı gerçekleşince aşkın sona ermesi gerekmez (Kavuşamayınca aşk olur sözü aşkı değil, aşkın toplulukça farkedilmesini anlatan bir söz olarak değerlendirilebilir.).

Bu bağlamda denebilir ki, aşkın işlevi karşıt cinsler arasındaki birlikteliği kurmak ve bu birlikteliğin bozulmasını önlemektir. Dolayısıyla yukarıda değinilen bu işlev, birlikteliğin oluşturulması ölçüsünde sürdürülmesini de içerir. Öyleyse aşk varlığını kavuşamamaya borçlu olan bir tutku değildir; yalnızca kavuşmama durumunda varlığını en çok duyuran bir itici güçtür.

noot 1 TDK Büyük Türkçe Sözlük

noot 2 Oxford Illustrated American Dictionary (1998) + Merriam-Webster Collegiate Dictionary (2000)

Lees bij de volgende teksten steeds eerst de vraag voordat je de tekst zelf raadpleegt.

Tekst 9

Emlak Terimleri Sözlüğü

ADA: Çevresi kamuya ait cadde, sokak, yol, kanal, ark, dere, göl, deniz gibi doğal ve yapay sınırlarla, kadastro çalışma alanı sınırı ile veya Devlet Demir Yolları arazisi ile çevrili parseller topluluğuna kadastro adası denir.

ARSA: Belediye ve mücavir alan sınırları veya köy yerleşik alanlarında yapılan planlarla iskân (yapılaşma) sahası olarak ayrılmış yerlerde bulunan arazi parçalarına arsa denir.

ARAZİ: Sınırları yeterli vasıtalarla belirlenmiş, yatay ve düşey sınırları bulunan zemin parçasıdır.

BEYAN: Üçüncü kişileri aydınlatmak, bilgilendirmek ve özellikle uyarmak amacıyla tapu kütüğündeki özel sütununa işlenen taşınmazın hukuki durum ve akıbetini gösteren belirtmelerdir.

DAİRE: Yapılarda aynı çatı altında birden fazla yapılan bölümlerden her birine denir.

DEVRE MÜLK: Belirli devrelerde kişilerce kullanılarak belirli zaman içinde diğer hak sahiplerine devredilen mekâna denir.

DUBLEKS: İki katlı, ikinci katına içten merdivenle çıkılan konut.

EMLAK: Mülk ve maldan oluşan emlak kelimesi ev, arsa, bağ, bahçe, tarla ve arazi gibi taşınmayan malların ortak adına denir.

GAYRİMENKUL: Arazi, arsa, bağımsız bölüm gibi bir yerden bir yere taşınamayan, yerinde sabit duran şeylerdir. Bu nedenle taşınmaz mal da denmektedir.

HACİZ: Bir alacağın ödenmesi için borçlunun parasına, aylığına veya malına icra dairesi tarafından el konulması.

HİSSE: Bir taşınmaz malın tam mülkiyetinin bir kısmına karşılık gelen paydır. Müşterek ve iştirak halinde mülkiyette maliklerden her biri taşınmaz malın bir miktar hissesine sahiptir.

İFRAZ: Tapu kütüğünde kayıtlı bir taşınmazın birden fazla parsel haline getirilmesidir.

İPOTEK: Temin edilen bir kredi veya doğması muhtemel bir borca güvence olarak bir gayrimenkul gösterilmesi halinde borç miktarı kadar alacağın, varsa faizi ile beraber taşınmazın tapu kütüğünün ilgili sütununa tescilli işlemidir.

KADASTRO: Her çeşit arazi ve mülklerin, alanını, sınırlarını ve değerlerini belirtip plana bağlama işi.

KAT İRTİFAKI: Bir arsa üzerinde ileride kat mülkiyetine konu olmak üzere yapılacak ve yapılmakta olan bir veya birden çok yapının bağımsız bölümleri için, o arsanın maliki veya ortak malikleri tarafından, Kat Mülkiyeti Kanunu'na göre kurulan irtifak hakkıdır.

KÂGİR: Betonarme, ahşap veya kerpiç olmayan demektir.

KAT MALİKİ: Kat mülkiyeti hakkına sahip özel ya da tüzel kişi.

KAT MÜLKİYETİ: Bir ya da daha çok kişinin, bir yapının belirli bir bölümüne sahip olabilmesi.

ORTAK YERLER: Kat irtifakı veya kat mülkiyeti kurulmuş binalarda bağımsız bölümler dışında kalıp, korunma ve ortaklaşa kullanma veya faydalanmaya yarayan yerlere ortak yerler denir.

ÖLÇEK: Bir harita veya çizimde görülen uzunluklarla bunların imlediği gerçek uzunluklar arasındaki oran.

PARSEL: Belli bir amaç için ayrılıp sınırlanmış arazi parçası, bir adanın parçalarından her biri.

PLAN: Belli bir yerin bir ölçekte kuşbakışı çizimidir.

RESMİ SENET: Taşınmaz mülkiyetinin veya mülkiyetten başka aynı hakların kurulması ve devri için tapu sicil müdürlüğünde görevli bir memur tarafından düzenlenip, taraflar ve gerekiyorsa tanıklar tarafından imzalanan, müdürce imza ve mühür ile tasdik edilen resmi bir sözleşmedir.

TAPU (SENEDİ): Arazinin belirli bir parçasının veya üzerine inşa edilmiş bağımsız bölümün malikini gösteren, tapu sicil müdürlüğünce verilmiş, aksi kanıtlanıncaya kadar geçerli resmi bir belgedir

VEFA HAKKI: Satanın, sattığı taşınmaz malı müşteriden geri satın alma hakkını saklı tutmasıdır. Vefa hakkı tapu kütüğüne şerh edilir.

VERASET BELGESİ: Mirasın, mirasçılara intikali için tapu sicil müdürlüğünce aranan, sulh hukuk mahkemesinden alınmış, vefat eden malikin mirasçılarının kimler olduğunu gösteren, hasımsız, aksi sabit oluncaya kadar geçerli bir belgedir.

YENİLEME: Teknik sebeplerle yetersiz kalan, uygulama niteliğini kaybeden veya eksikliği görülen tapulama veya kadastro paftalarının yenilenmesi ile buna uygun olarak tapu sicilinde düzeltmeler yapılması işlemidir.

YETKİ BELGESİ: Tapu Kanununun 2. maddesi uyarınca tapu işlemleri sırasında tüzel kişilerden istenen ve tüzel kişinin gayrimenkul tasarruflarına izinli olduğunu ve temsilcisinin kimler olduğunu belirtir belgedir.

ZABIT DEFTERİ: Kadastrosu yapılmamış taşınmaz malların kaydedildiği ve üzerinde kurulacak hakların takip edildiği defterdir.

Tekst 10

Alsancak Garı

1 Alsancak Garı, Osmanlı'nın ilk demiryolu olan İzmir-Aydın demiryolu hattının yapılması için imtiyaz, İngiliz girişimci Wilkin ve dört arkadaşına verilmişti. İmtiyaz 1857 yılında "İzmir'den Aydın'a Osmanlı Demiryolu" kumpanyasına devredilmiş. 1857 yılında Vali Mustafa Paşa döneminde temeli atılan demiryolunun başlangıcında yer alan Alsancak Garı, 1858 yılında hizmete açılmıştır. Tarihi gar bugün hala hizmet vermektedir.

- 2 Alsancak Garı, İzmir'in Alsancak semtinde bulunur. İzmirde yetiştirilen üzüm, incir, pamuk, tütün vb tarım ürünlerinin İzmir'e taşınmasında vasıta olan gar, ilk demir yolunun başlangıç noktası olma özelliğine de sahiptir. İlk adı Punta Garı olan bu garın, ray döşeme işine 1857 yılında başlanmıştır ve gar 1858 yılında hizmete girmiştir. O dönemde Alsancak Garı sadece sundurmaları ve etrafındaki birkaç küçük işletme binalarından ibaretti. Deve kervanları ile güneyden gelen yüklerin şehir içi ve limana olan dağılımları burada yapılırdı. Birçok insan, Anadolu'daki ilk istasyonun Alsancak Garı olduğunu düşünür fakat Anadolu'daki ilk istasyon, İzmir-Kemer istasyonudur. Günümüzde de kullanılmaya devam ediliyor.
- 3 Anadolu topraklarındaki demiryolu tarihi 23 Eylül 1856 yılında ilk demiryolu hattı olan 130 km'lik İzmir-Aydın hattının imtiyaz verilmiş bir İngiliz girişimci Wilkin ve dört arkadaşının firmasının ilk kazmayı vurmasıyla başlar. İmtiyaz İzmir Valisi Mustafa Paşa zamanında, 1857 yılında "İzmir'den Aydın'a Osmanlı Demiryolu" kumpanyasına devredilmiştir. 130 km uzunluğundaki bu hattın seçilmesinin nedeni bu tarihte Aydın ve İzmir yöresinin diğer yörelere göre daha kalabalık olması ve bundan ötürü de ticari potansiyelinin daha yüksek olmasıdır. Aynı zamanda bu yöre İngiliz pazarı olmaya uygun etnik unsurların yaşadığı bir bölgedir ve İngiliz sanayisinin gereksinim duyduğu hammaddeler açısından da stratejik bir öneme sahiptir. Böylece Anadolu topraklarındaki ilk demiryolu hattı olan 130 km'lik bu hat tam 10 yıl süren bir çalışmayla 1866 yılında Sultan Abdülaziz zamanında tamamlandı. İngilizler açısından bu bölge özellikle de Süveyş Kanalı'nın 1869 yılında açılmış olması sonrasında İngilizlerin stratejik açıdan Hindistan yollarını denetim altına alması yönünden de önemliydi. Osmanlı'da demiryolu imtiyazı verilen İngiliz, Fransız ve Almanların ayrı ayrı etki alanları olmuştur. Fransa, Kuzey Yunanistan, Batı ve Güney Anadolu ile Suriye'de; İngiltere, Romanya, Batı Anadolu, Irak ve Basra Körfezinde; Almanya, Trakya, İç Anadolu, ve Mezopotamya'da etki alanları oluşturmuştur. Hatta bazı tarihçiler İngilizlerin demiryolu imtiyazını almasını ve İzmir-Aydın hattını inşa etmeye başlamasını emperyalizmin Osmanlı'ya ilk girişi olarak kabul etmektedirler.